

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 123/04-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 14. mája 2004 predbežne prerokoval sťažnosť F. S., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. J. H., B. B., vo veci porušenia jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, jeho práva podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave vo veci sp. zn. 2 Nto 21/02, jeho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a práva podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) rozhodnutím Krajského súdu v Bratislave vo veci sp. zn. 2 Nto 21/02 z 10. apríla 2002 a rozhodnutím Okresného súdu Bratislava IV sp. zn. 2 Nt 3/02 zo 7. novembra 2002 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť F. S. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 26. júna 2002 doručené podanie F. S. (ďalej len „sťažovateľ“), bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. J. H., B. B., označené ako „*Ústavná sťažnosť v zmysle Čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky*“. Z jeho obsahu vyplynulo, že sťažovateľ ním namieta porušenia jeho základného práva podľa čl. 17 ods. 2 a 5 a podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) vo veci sp. zn. 2 Nto 21/02.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol:

«Dňa 20. februára 2002 sa F. S. dostavil dobrovoľne na Okresný úrad vyšetrovania PZ Bratislava IV na základe podnetu jeho otca F. S., ktorý videl jeho fotku v televízii, že „sa po ňom pátra“. Na základe podaného vysvetlenia vyšetrovateľovi I. K., ako aj ďalších predchádzajúcich vysvetlení svedkov, F. S. bola následne obmedzená sloboda v zmysle § 76 Trestného poriadku.

Vo večerných hodinách bolo voči F. S. (ďalej len „obvinený“) vznesené obvinenie pre trestný čin podvodu spáchaný formou spolupáchateľstva podľa § 9 ods. 2 k § 250 ods. 1, ods. 3 Trestného zákona a trestného činu falšovania a pozmeňovania verejnej listiny, úradnej pečate a úradnej uzávery podľa § 176 ods. 1 Trestného zákona, ktorých sa mal dopustiť tým, že v presne nezistenom čase v mesiaci apríl 2001 sa F. S. stretol s doposiaľ neustálenými osobami a po vzájomnej dohode v presne nezistenom čase založil osobný účet v banke na meno A. K. na základe falošného občianskeho preukazu. Následne boli na tento účet posielané finančné prostriedky v celkovej sume 248.996.- Sk poškodenými, ktorí prejavili záujem na sprostredkovaní brigády v Španielsku. Brigáda v Španielsku sprostredkovaná nebola, pričom poškodeným peniaze vrátené neboli.

V ten istý deň po vznesení obvinenia bol vykonaný prvý výsluch s obvineným bez účasti obhajcu.

Nasledujúci deň 21. februára 2002 vyšetrovateľ Okresného úradu vyšetrovania PZ Bratislava IV vydal podnet na vzatie obvineného do väzby podľa ustanovení § 67 ods. 1 písm. b) a c). Tento podnet odôvodnil tým, že „je dôvodná obava, že ak obvinený zostane na slobode bude ovplyvňovať alebo bude ovplyvňovaný spolupáchateľmi a tým bude mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, a že bude pokračovať v trestnej činnosti, nakoľko je nezamestnaný, požičiava si peniaze a má dlžoby“.

Dňa 22. februára 2002 Okresná prokuratúra Bratislava IV vydala návrh na vzatie do väzby obvineného z dôvodov totožných v podnete vyšetrovateľa. Ten istý deň sudca Okresného súdu BA IV po výsluchu obvineného za účasti Okresného prokurátora rozhodol uznesením sp. zn. 2 Nt 3/02 o vzatí obvineného do väzby z dôvodov § 67 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku a v tejto veci vydal príkaz na prijatie do väzby do Ústavu na výkon väzby v Bratislave.

Okresný súd BA IV svoje rozhodnutie o vzatí do väzby odôvodnil nasledovne:

1. Kolíznu väzbu odôvodnil tým, že je tu reálna obava, že by sa obvinený mohol skontaktovať s organizátormi trestnej činnosti, s ktorými by následne vytvoril vlastné verzie spoločnej obrany a tým by mohol mariť účel trestného konania.

Obvinený sa podľa svojich vyjadrení mal dopustiť trestnej činnosti spolu s ďalšími dvoma osobami, ktorých identita je zatiaľ neznáma. Tieto osoby by mali byť organizátormi predmetnej trestnej činnosti a je potrebné tieto osoby ustáliť a vypočuť. Podľa výpovede obvineného je možné uvedené osoby stotožniť či už podľa výpisu z volaných mobilných čísiel alebo podľa fotoalbumov.

2. K odôvodneniu pokračovacej väzby uviedol, že obvinený sa dopustil majetkovej trestnej činnosti v zrejmej snahe získať finančné prostriedky na svoju obživu a na uhrádzanie veľkého finančného dlhu voči iným osobám. Je dlhodobo nezamestnaný, nemá žiadny legálny zdroj príjmov a v jeho osobe hrozí reálna obava, že by na slobode mohol v páchaní trestnej činnosti pokračovať.

Voči uvedenému uzneseniu podal tento dňa 22. februára obvinený sťažnosť do zápisnice.

Obhajcom obvineného na základe plnomocenstva zo dňa 25. februára 2002 sa stal advokát JUDr. J. H., ktorému bolo oznámené uznesenie Okresného súdu BA IV o vzatí do väzby 4. marca 2002.

Dňa 7. marca 2002 obhajca obvineného v zákonnej lehote troch dní voči vyššie uvedenému uzneseniu o vzatí do väzby podal sťažnosť cestou Okresného súdu BA I na Krajský súd v Bratislave. Obhajca vo svojom odôvodnení uviedol:

1. Z vykonaného dokazovania nemožno vyvodit' žiadne konkrétne skutočnosti, ktoré by nasvedčovali dôvodom kolíznej väzby...

2. Tvrdenie súdu ani prokurátora, že hrozí reálna obava z pokračovania trestnej činnosti obvineným v snahe získať finančné prostriedky na svoju obživu a splatenia dlhov nevychádza z konkrétnych skutočností vyplývajúcich z vykonaného dokazovania...

Krajský súd v Bratislave svojím uznesením pod sp. zn. 2 Nto 21/02 sťažnosť obvineného zamietol. Toto uznesenie bolo doručené obvinenému 60 dní od podania sťažnosti, teda dňa 23. apríla 2002.

Krajský súd rozhodol na neverejnom zasadnutí dňa 10. apríla 2002 za prítomnosti prokurátora, pričom svoje rozhodnutie odôvodnil nasledovne:

1. Z obsahu spísaného materiálu vyplýva, že obvinený sa predmetných trestných činov mal dopustiť na základe návodu doposiaľ dvoch neznámych osôb, pričom príkazy uvedených osôb mali na obvineného zásadný vplyv. Z obsahu spisového materiálu tiež vyplýva, že obvinený bol asi jeden a pol roka pred spáchaním skutkov bez zamestnania, bol bez pravidelného finančného príjmu, čo ho viedlo k tomu, že si peniaze požičiaval a predmetné skutky mal spáchať práve s úmyslom získať finančný prospech.

2. Vzhľadom na charakter trestnej činnosti, ktorá vykazuje organizovanosť aj odvolací súd dospel k názoru, že existuje dôvodná obava z konania obvineného v § 67 ods. 1 písm. b), c) Tr. por. t. j. že na slobode pod vplyvom doposiaľ nestotožnených osôb bude mať objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie a v páchaní trestnej činnosti bude pokračovať.

... O ochrane vyššie uvedených práv a slobôd, ktorých porušenie namieta sťažovateľ, môže rozhodovať v danom prípade len ústavný súd. Sťažovateľovi slovenský právny poriadok neposkytuje žiadny efektívny prostriedok ochrany základných práv a slobôd.»

V ďalšej časti sťažnosti sťažovateľ uviedol, že týmto prostriedkom bola v danom prípade sťažnosť na prietahy v konaní podaná predsedovi krajského súdu v zmysle § 17 a ďalších ustanovení zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov. Podľa sťažovateľa: „Právna úprava vybavovania sťažností podľa zákona o štátnej správe súdov nie je zásadne aplikovateľná ako efektívny opravný prostriedok pre prietahy v konaní o preskúmaní zákonnosti väzby tiež z toho dôvodu, že v zmysle § 25 ods. 1 tohto zákona sa sťažnosti vybavujú v lehote dvoch mesiacov...

K porušeniu práva sťažovateľa na osobnú slobodu došlo právoplatným rozhodnutím Krajského súdu Bratislava, ktorým v rozpore s § 67 ods. 1 písm. b) a c), § 68 Trestného zákona a čl. 17 ods. 2 ústavy a článku 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru, zamietol sťažnosť obvineného voči uzneseniu Okresného súdu Bratislava IV o vzatí do väzby.

V prípade namietaného rozhodnutia Krajského súdu Bratislava sp. zn. 2 Nto 21/02, ktorým bolo porušené právo sťažovateľa na garantovanú osobnú slobodu, slovenský právny poriadok neposkytuje sťažovateľovi efektívny prostriedok nápravy.“

Sťažovateľ na základe opísaného skutkového a právneho stavu a dôvodov uvedených vo svojom podaní navrhol, aby ústavný súd vydal tento nález:

«Postupom Krajského súdu Bratislava vo veci sp. zn. 2 Nto 21/02, ktorým bolo rozhodované o zákonnosti väzby bolo sťažovateľovi porušené

- v zmysle článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a

- podľa článku 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd právo na „urýchlené“ rozhodnutie ohľadom zákonnosti väzby.

Rozhodnutím Krajského súdu Bratislava sp. zn. 2 Nto 21/02 zo dňa 10. 4. 2002, ktorým bola zamietnutá sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu Okresného súdu o vzatí do väzby, bolo porušené sťažovateľovi

- podľa článku 17 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky právo na osobnú slobodu a

- podľa článku 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd právo na slobodu a bezpečnosť.

Uznesenie Okresného súdu Bratislava IV sp. zn. 2 Nt 3/02 zo dňa 22. 2. 2002 a uznesenie Krajského súdu Bratislava sp. zn. 2 Nto 21/02 zo dňa 10. 4. 2002 sa zrušujú.

Krajský súd je povinný do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť na účet ich právneho zástupcu sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie vo výške 150 000, - Sk.»

Sťažovateľ uviedol, že finančné zadostučinenie požaduje ako náhradu morálnej ujmy za porušenie uvedených základných práv. Ďalej navrhol, aby ústavný súd prijal v zmysle § 36 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nasledovné uznesenie:

„Krajský súd je povinný do siedmich dní odo doručenia tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky uhradiť sťažovateľom na účet ich právneho zástupcu trovy konania.“

Sťažovateľ ďalej 12. septembra 2002 doručil ústavnému súdu podanie označené ako „Návrh na čiastočnú zmenu petitu a doplnenie ústavnej sťažnosti zo dňa 24. júna 2002 podanej v zmysle čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky a návrh na pristúpenie účastníka v druhom rade“, v ktorej okrem iného uviedol:

„V zmysle ustanovenia § 31 zákona č. 38/1993 Z. z. a príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku (§ 95 a nasl.) o dispozičnom práve navrhovateľa s podaním, navrhujeme čiastočnú zmenu petitu ústavnej sťažnosti a pristúpenie nového účastníka v konaní, ktorým by bol Okresný súd Bratislava IV. Ústavnú sťažnosť súčasne doplníme v niektorých bodoch nasledovne:

Skutkový stav doplníme ešte dvomi dôležitými skutkovými okolnosťami, ktoré sú aj súčasťou trestného spisu vedeného na Okresnom úrade vyšetrovania Bratislava IV ČVS: OUV-568/ 20-2001. Týmito skutkovými okolnosťami je vyhotovenie identikitov neznámych páchatel'ov a uznesenie okresného súdu o predĺžení väzby.

Identikity dvoch podozrivých boli vyhotovené Okresným riaditeľstvom PZ, odbor kriminálnej polície, oddelenie kriminality na základe spolupráce s obvineným, ktorý je sťažovateľom pre ústavnú sťažnosť. Za účelom vyhotovenia identikitov sa konalo stretnutie s obvineným dňa 2. mája 2002 na OR PZ, odbor kriminálnej polície. Pritom obvinený bol v tom čase vo väzbe už viac ako dva mesiace, od 21. februára 2002, z dôvodov kolíznej väzby a pokračovacej väzby. Príslušné orgány činné v trestnom konaní – vyšetrovateľ, prokurátor a sudca odôvodnili kolíznu väzbu tým, že je tu reálna obava, že na obvineného budú pôsobiť spolupáchatelia, ktorých označil vo svojej výpovedi sám obvinený. Obvinený nevedel uviesť ich totožnosť, ale preukázal hneď pri výsluchu dňa 20. 2. 2002 záujem na spolupráci s orgánmi činnými v trestnom konaní pri ich identifikovaní. Orgánom činným v trestnom konaní trvalo viac než dva mesiace – od 21. februára do 2. mája, kým urobili prvý úkon na identifikáciu spolupáchateľov obvineným. Takýto postup vyšetrovateľa a polície je v príkrom rozpore so základným právom obvineného na osobnú slobodu, keďže prieťahy v konaní orgánov činných v trestnom konaní sa predlžuje vyšetrovanie prípadu a obvinenému sa neúmerne predlžuje väzba z dôvodu kolíznej väzby.

Druhou novou okolnosťou v predmetnom spise je rozhodnutie Okresného súdu BA IV o predĺžení väzby obvineného o tri mesiace. Uznesením Okresného súdu BA IV sp. zn. 2 Nt 3/02, ktoré bolo doručené obhajcovi dňa 1. 8. 2002, bola predĺžená väzobná lehota

obvinenému do 20. novembra 2002. Okresný súd uznesenie o predĺžení väzby odôvodnil tým, že v dôsledku rozsiahlej trestnej činnosti obvineného nebolo možné doposiaľ vypočuť všetkých svedkov a poškodených. Okresný súd uviedol, že zo spisového materiálu vyplýva, že obvinený spáchal predmetnú trestnú činnosť spoločne s ďalšími nestotožnenými osobami, ktoré by mohol v prípade prepustenia na slobodu kontaktovať a dohodnúť s nimi spoločný spôsob obhajoby a obrany, čím by mohol zmariť účel trestného stíhania. Ďalej uviedol, že obvinený nebol trvalo zamestnaný a trestnej činnosti sa dopustil so zistným motívom, nakoľko mal finančné dlhy voči iným osobám. V jeho osobe hrozí naďalej obava, že tento v snahe zadovážovať finančné prostriedky pre seba, by mohol v páchaní trestnej činnosti pokračovať. Okresný súd na záver podotkol, že vyšetrovanie v danej veci prebieha plynule a bez dôvodných prieťahov.

Kedže voči uvedenému uzneseniu nie je prípustný žiadny riadny opravný prostriedok, obvinený nemal možnosť dať preskúmať toto rozhodnutie Krajským súdom v Bratislave.

Sťažovateľ v zmysle doplnenej sťažnosti navrhol, aby ústavný súd prijal sťažnosť na ďalšie konanie a rozhodol týmto nálezom:

«Postupom Krajského súdu Bratislava vo veci sp. zn. 2 Nto 21/02, ktorým rozhodoval o zákonnosti väzby bolo sťažovateľovi porušené

- v zmysle čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a

- podľa článku 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd právo na „urýchlené“ rozhodnutie ohľadom zákonnosti väzby.

Rozhodnutím Krajského súdu Bratislava sp. zn. 2 Nto 21/02 zo dňa 10. 4. 2002, ktorým bola zamietnutá sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu Okresného súdu o vzatí do väzby, bolo sťažovateľovi porušené

- podľa článku 17 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky právo na osobnú slobodu a

- podľa článku 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd právo na slobodu a bezpečnosť.

Rozhodnutím Okresného súdu Bratislava IV sp. zn. 2 Nt 3/02 zo dňa 29. júla 2002, ktorým rozhodol o predĺžení väzby sťažovateľa bolo sťažovateľovi porušené

- podľa článku 17 ods. 2 a ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky právo na osobnú slobodu a

- podľa článku 5 ods. 1 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd právo na slobodu a bezpečnosť.

Uznesenie Okresného súdu Bratislava IV sp. zn. 2 Nt 3/02 zo dňa 22. 2. 2002, uznesenie Krajského súdu Bratislava sp. zn. 2 Nto 21/02 zo dňa 10. 4. 2002 a uznesenie Okresného súdu Bratislava IV sp. zn. 2 Nt 3/02 zo dňa 29. júla 2002 sa zrušujú.

Krajský súd Bratislava je povinný do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť sťažovateľovi na účet ich právneho zástupcu finančné zadosťučinenie vo výške 150 000,- Sk.

Okresný súd Bratislava IV je povinný do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť sťažovateľovi na účet ich právneho zástupcu finančné zadosťučinenie vo výške 75 000,- Sk.»

Sťažovateľ odôvodnil svoju morálnu ujmu nasledovne:

«Sťažovateľ požaduje finančné zadosťučinenie ako náhradu morálnej ujmy za porušenie základného práva na osobnú slobodu všetkými vyššie uvedenými väzobnými súdmi a práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov Krajským súdom Bratislava. Krajský súd Bratislava rozhodol o sťažnosti obvineného na preskúmanie zákonnosti väzby v neprimeranej lehote 60 dní. Lehotu 60 dní je potrebné považovať za neprimeranú vzhľadom na predmet rozhodovania väzobného súdu. 60 dní znamenalo pre sťažovateľa 2 mesiace právnej neistoty, či je jeho väzba zákonná alebo nie. Právna neistota o zákonnosti väzby vyvolávala u obvineného nezriedka pocity zúfalstva a beznádeje. Preto treba posudzovať s osobitným zreteľom na lehoty pre vydanie rozhodnutia vo väzobných veciach. Sťažovateľ nebol do začatia predmetného trestného konania ani raz súdne trestaný a viedol riadny bezúhonný život. Na základe výsledkov trestného konania je obvinený z trestného činu falšovania verejnej listiny a podvodu. Z vykonaného dokazovania nebolo zatiaľ preukázané organizovanie podvodu obvineným a jeho úmysel spáchať trestný čin podvodu. Voči sťažovateľovi vo veku 23 rokov bola nariadená väzba z obavy marenia vyšetrovania trestných činov, z ktorých je obvinený a obavy pokračovania v ďalšej trestnej činnosti. V zásade sa vždy vedie trestné stíhanie voči obvinenému na slobode. Obmedzenie osobnej slobody inštitútom väzby je hraničný prostriedok pre zabezpečenie účelu trestného konania, ktorý môže byť použitý len vo výnimočných situáciách vymedzených prísne zákonom. Neoprávnené nariadenie väzby znamená pre obvineného neodstrániteľný šok a ujmu na jeho duševnom zdraví, v niektorých prípadoch i fyzickom zdraví.

Väzba znamená pre obvineného závažný zásah nielen do jeho práva na osobnú slobodu, ale výrazným spôsobom obmedzuje jeho ďalšie základné práva ako je právo na súkromie, právo na listové tajomstvo, ale i právo na kontakt s rodinou, či právo na vzdelanie a celkový rozvoj svojej osobnosti. Najhoršie následky so sebou prináša kolúzna väzba, pri ktorej je čítaná korešpondencia obvineného, je potrebný súhlas vyšetrovateľa pre každú návštevu obvineného (i s blízkou rodinou), návštevy s blízkou rodinou raz za 30 dní sa konajú bez žiadneho fyzického kontaktu cez plexisklovú stenu, knižky z knižnice ústavu sa vypožičiavajú len v obmedzenom množstve pre dlhé obdobie a pod. Miera ujmy na duševnom zdraví obvineného sa odvíja od zrelosti osobnosti obvineného, s čím priamo súvisí vek obvineného a jeho doterajší život.

Väzba znamená neodstrániteľný silne negatívny zážitok pre každého, kto ju musí podstúpiť. Neoprávnená väzba zanechá vždy vážny pocit krivdy na obvinenom, ktorú môže čiastočne „zahojiť“ len morálne zadosťučinenie formou rozhodnutia, ktoré zruší nezákonné väzobné rozhodnutia a dotknutej osobe sa poskytne primerané finančné zadosťučinenie.»

II.

Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti je oprávnený rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými fyzické osoby alebo právnické osoby namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd, vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanovených zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Predpoklady konania o sťažnostiach sú upravené v ustanoveniach § 49 až 56 zákona o ústavnom súde, pričom nesplnenie všeobecnej alebo osobitnej podmienky je dôvodom na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona. Ústavný súd preto predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa a skúmal či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde (vrátane zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti).

1. Sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru postupom krajského súdu vo veci sp. zn. 2 Nto 21/02. Podľa neho k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy „došlo tým, že Krajský súd vybavil sťažnosť proti uzneseniu o väzbe v lehote až 61 dní. To znamená, že odo dňa podania sťažnosti obvineného voči uzneseniu Okresného súdu o vzatí do väzby (22. február 2002) do dňa doručenia rozhodnutia Krajského súdu o zamietnutí sťažnosti obvineného (24. apríl 2002) uplynulo 61 dní“.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov... Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom“.

Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru „Každý, kto bol pozbavený slobody zatknutím alebo iným spôsobom, má právo podať návrh na konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho pozbavenia slobody a nariadil prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné“.

Sťažovateľ namietal, že k porušeniu jeho označených práv (podľa neho práva na urýchlene rozhodnutie vo veci podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru) „došlo zásahom Krajského súdu Bratislava, ktorým bol nezákonný postup tohto súdu pri neúmerne zdĺhavom vybavení veci“.

Ústavný súd zo spisu v predmetnej veci zistil, že sťažovateľ bol vzatý do väzby uznesením sp. zn. OÚV-655/2001 z 22. februára 2002 z dôvodov uvedených v § 67 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku. Obhajca sťažovateľa, ktorému bolo toto uznesenie oznámené 4. marca 2002, podal v zákonnej lehote troch dní sťažnosť proti nemu krajskému súdu [prostredníctvom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“)]. Právny zástupca sťažovateľa doplnil sťažnosť o dve prílohy (doručené okresnému súdu 11. marca 2002). Okresný súd predložil sťažnosť obvineného 19. marca 2002 (doručená krajskému súdu 20. marca 2002). Krajský súd 26. marca 2002 nariadil neverejné zasadnutie (doručené krajskej prokuratúre 28. marca 2002) na 10. apríl 2002, keď aj rozhodol napadnutým uznesením, ktoré v ten istý deň nadobudlo aj právoplatnosť [§ 141 ods. 1 písm. b) a cc) Trestného poriadku].

Z uvedeného vyplýva, že právna neistota sťažovateľa o tom, ako prerokuje a rozhodne sťažnostný súd o jeho sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby, skončila 10. apríla 2002, kým sťažnosť v konaní pred ústavným súdom bola doručená 26. júna 2002, t. j. v čase, v ktorom už viac ako dva mesiace táto právna neistota neexistovala. Napokon, aj obhajca v trestnom konaní je nielen oprávnený, ale aj povinný (podľa vtedy platného zákona Slovenskej národnej rady č. 132/1990 Zb. o advokácii v znení neskorších predpisov) priebežne zisťovať postupy, stav konania a jednotlivé úkony orgánov činných v prípravnom konaní a ak by obhajca tak postupoval, zistil by, že o sťažnosti je právoplatne rozhodnuté už

10. apríla 2002, čo je rozhodujúce napríklad pre podanie žiadosti o prepustenie z väzby a iné úkony obhajoby podľa Trestného poriadku.

Vychádzajúc z toho, že podľa stabilnej judikatúry odstránenie právnej neistoty sťažovateľa tým, že sa prerokuje a rozhodne v jeho veci právoplatným rozhodnutím pred podaním sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, je dôvodom na odmietnutie sťažnosti pre zjavnú neopodstatnenosť, ústavný súd túto časť sťažnosti odmietol z tohto dôvodu (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Napokon ústavný súd pripomína, že zo skutočností zistených v konaní pred ním vyplýva, že krajský súd konal vo veci sťažovateľa od 20. marca 2002 do 10. apríla 2002, t. j. 21 dní, pričom 24. apríla 2002 bolo sťažovateľovi doručené uznesenie o odmietnutí jeho sťažnosti (t. j. po ďalších 15 dňoch). Táto doba rozhodovania o sťažnosti proti uzneseniu o vzatí do väzby nevytvára reálnu možnosť porušenia označených základných práv sťažovateľa, o ktorej by mohol konať po prijatí sťažnosti. Preto by sťažnosť v tejto časti bola odmietnutá (ak by tu nebolo zistené odstránenie stavu právnej neistoty) z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj na základe tohto skutkového zistenia.

2. Sťažovateľ v ďalšej časti sťažnosti namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy, ako aj podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru rozhodnutím krajského súdu sp. zn. 2 Nto 21/02 z 10. apríla 2002 a rozhodnutím okresného súdu sp. zn. 2 Nt 3/02 z 29. júla 2002.

Ústavný súd vychádza z toho, že z ústavnoprávneho hľadiska, ktoré vôbec zakladá ingerenciu ústavného súdu do jurisdikcie všeobecných súdov (s poukazom na dôvody obsiahnuté v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 76/02), sa musí pri skúmaní obmedzenia osobnej slobody sústrediť len na preskúmanie toho, či k obmedzeniu došlo z dôvodov a spôsobom, ktoré ustanovuje Trestný poriadok, bez toho, aby suploval právomoc a postupy všeobecných súdov. Z toho hľadiska ústavný súd konštatoval, že krajský súd v tomto prípade vo svojej

rozhodovacej činnosti postupoval spôsobom, ktorý ustanovuje zákon, t. j. vo vzťahu k čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy.

Ústavný súd už uviedol, že z čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy vyplýva požiadavka, aby väzba ako opatrenie pozbavujúce osobnej slobody bola vykonaná spôsobom poskytujúcim obvinenému základné procesné záruky proti svojvoľnému postupu orgánov činných v trestnom konaní (II. ÚS 55/98).

Pri rozhodovaní o väzbe je potrebné označiť konkrétne skutočnosti (okolnosti), ktoré odôvodňujú príslušnú (zákonom označenú) obavu, v danom prípade uvedenú v § 67 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku, t. j., že obvinený bude mať ťažké ťažobné skutočnosti závažných pre trestné stíhanie a že bude pokračovať v trestnej činnosti.

Podľa § 147 ods. 1 Trestného poriadku pri rozhodovaní o sťažnosti (v tomto prípade o sťažnosti proti zamietavému uzneseniu okresného súdu k žiadosti o prepustenie z väzby) nadriadený orgán (v tomto prípade krajský súd) preskúma správnosť všetkých výrokov napadnutého uznesenia, proti ktorým môže sťažovateľ podať sťažnosť, a konanie predchádzajúce napadnutému uzneseniu.

Ústavný súd je v prerokovávanej veci toho názoru, že napadnuté rozhodnutie nadriadeného súdu (krajského súdu) tieto požiadavky splnilo. Vo vzťahu k označeným väzobným dôvodom § 67 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku nemožno vo vydaní napadnutého rozhodnutia vidieť svojvôľu spočívajúcu v jeho nedostatočnom odôvodnení, v jeho neurčitosti či nekonkrétnosti bez opory v zákone. V tejto súvislosti predovšetkým rozhodnutie súdu prvého stupňa (okresného súdu), s ktorým sa sťažnostný (krajský) súd stotožnil, vo svojom odôvodnení obsahuje konkrétne skutočnosti, ktoré súd viedli k odôvodnenej obave, že sťažovateľ by konať (pri svojom prepustení na slobodu) tak, ako to predpokladá § 67 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku (t. j., že *„na slobode práve pod vplyvom nestotožnených osôb bude mať ťažké ťažobné skutočnosti závažných pre trestné stíhanie a v páchaní trestnej činnosti bude pokračovať“*).

Podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru „Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom“, ktorým je podľa písmena c) cit. ustanovenia „zákonné zatknutie alebo iné pozbavenie slobody osoby za účelom predvedenia pred príslušný súdny orgán pre dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, alebo ak sú oprávnené dôvody domnievať sa, že je potrebné zabrániť jej v spáchaní trestného činu alebo v úteku po jeho spáchaní“.

Uvedený článok upravuje významný procesný princíp, ktorý sa uplatňuje pri obmedzovaní osobnej slobody ako základnej hodnoty v demokratickom štáte. Podľa neho môže k obmedzeniu osobnej slobody dôjsť len z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Takýmto dôvodom je aj väzba obvineného, ktorá je zabezpečovacím prostriedkom slúžiacim výnimočne na zaistenie osoby obvineného na účely trestného stíhania, ktorej základným cieľom je to, aby neprítomnosť osoby obvineného, najmä v počiatočnom štádiu trestného stíhania pred súdom (ale aj súdnom), nezmarila cieľ trestného konania vyjadrený v § 1 ods. 1 Trestného poriadku. Tento procesný princíp má rovnaký obsah ako ústavnoprocený princípy podľa čl. 17 ods. 2 ústavy. Preto výklad čl. 17 ods. 2 ústavy (II. ÚS 76/02, II. ÚS 35/03) platí v celom rozsahu aj na výklad a uplatňovanie citovaného čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru, ktorý vo svojej podstate vyjadruje rovnaký ústavný princíp, hoci v určitom užšom rozsahu, pretože slovenské trestné zákonodarstvo obsahuje širší katalóg dôvodov, ktoré ospravedlňujú väzbu ako zabezpečovací prostriedok v trestnom konaní.

Pokiaľ ide o porušenie čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru, v súlade s judikatúrou štrasburských orgánov sa uznáva, že „dôvodné podozrenie“ („reasonable suspicion“) treba považovať za dôležitú súčasť záruk každého proti jeho svojvoľnému zatknutiu alebo väzbe. Dôvodné podozrenie predpokladá existenciu faktov alebo informácií, ktoré by objektívnemu pozorovateľovi umožnili úsudok o tom, že konkrétna osoba mohla spáchať trestný čin, pričom jeho „dôvodnosť“ závisí vždy od všetkých okolností každého konkrétneho prípadu (rozsudok ESĽP vo veci Fox, Cambell a Hartley v. Veľká Británia z 30. augusta 1990).

Dôvodné podozrenie však nie je potrebné dokladať aj dôkazmi, pretože by „bolo nelogické, aby pre účely čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru bol trestný čin jednoznačne definovaný a aj preukázaný, keďže toto je cieľom následného vyšetrovania a súdneho konania, ktorého normálny priebeh má práve zabezpečiť vyšetrovacia väzba obvineného“ [rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva (ďalej len „komisia“) vo veci sťažnosti č. 8087/77 z 3. mája 1978]. V dôsledku toho má vyšetrovacia väzba zabezpečiť „nerušený priebeh oficiálneho vyšetrovania a následného súdneho konania“ (rozhodnutia komisie v prípadoch sťažnosti č. 8224/78 z 5. decembra 1978, sťažnosti č. 8118/78 z 19. marca 1981, sťažnosti č. 8339/78 z 12. júla 1979 a iné).

Na základe uvedených skutočností nemožno rozhodnutie krajského súdu vo veci sp. zn. 2 Nto 21/02 z 10. apríla 2002 označiť vo vzťahu k preskúmaniu a spôsobu odôvodnenia zákonných dôvodov trvania väzby za také, ktorým mohlo dôjsť k porušeniu základného práva na osobnú slobodu upraveného v čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a v čl. 5 ods. 1 písm. c) dohovoru, preto ústavný súd sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Ústavný súd ďalej preskúmal uznesenie okresného súdu sp. zn. 2 Nt 3/02 o predĺžení väzby sťažovateľa z 29. júla 2002 vo vzťahu k namietanému porušeniu označených základných práv.

Sťažnosť proti tomuto uzneseniu okresného súdu ústavný súd odmietol pre nedostatok svojej právomoci (čl. 127 ods. 1 ústavy v spojení s § 53 ods. 1 a 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Proti tomuto uzneseniu je prípustná sťažnosť (§ 74 ods. 1 Trestného poriadku), o ktorej rozhoduje nadriadený sťažnostný súd. Prípustnosť tejto sťažnosti však vylučuje právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o ochrane označených základných práv v konaní pred okresným súdom.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Po odmietnutí sťažnosti v celom rozsahu nie je potrebné rozhodovať o takých nárokoch na ochranu ústavnosti, ktorých uplatnenie

a použitie predpokladá aspoň čiastočnú úspešnosť sťažnosti. Preto ústavný súd nerozhodoval o primeranom finančnom zadosťučinení, ktoré požadoval sťažovateľ (čl. 127 ods. 2 ústavy), a ani o zrušení napadnutých väzobných rozhodnutí.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. mája 2004